

OKUMA SEVGİSİ NASIL KAZANDIRILIR?

Zehra İpşiroğlu

Çağdaş Eğitimde Sanat. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği yay. 1994. 127-139.

<http://www.egitim.aku.edu.tr/ipsiroglu0.htm>

"Özgür insan okuyan insandır. Çünkü okuma bilgisizliği ve kör inançları yenen tek güçtür."
Thomas Jefferson

Bugünkü Koşullar: Çocuk Yayınlarının Yetersizliği ve Çocuklarla Yetişkinler Arasındaki Diyalog Kopukluğu

Kitle iletişim çağında yaşıyoruz. Pek çoğumuzun evinde TV gece gündüz açık. Programları seçerek izleyen bilinçli anne ve babaların çocukları bile kitle iletişimin etkisindedir. Vurdulu kırdılı filimler, ucuz TV dizileri yaşamımızın doğal bir parçası sanki. TV'nin insanları edilgenleştirir ve duyarsızlaştıran olumsuz etkilerinden sık sık söz ediliyor ama önüne geçmek için bir şey yapılmıyor. Yayın dünyası TV'ye karşı verimli bir seçenek oluşturmaktan oldukça uzak. Bu durum özellikle çocuklar ve gençler için sunulan yayınlarda belirgin biçimde göze çarpıyor.

Bu yetersizliğin en önemli nedenlerinden biri çocuk yayınlarının pek çoğunun yaşamı basit bir doğru-yanlış iyi-kötü şemasına göre belirleyen gerçekdışı niteliği. Büyüklerin çocuklara sunmak istedikleri hazır dünya ile gerçekler arasında kopukluk var. Çocuk yayınlarında çocuklarımıza sevgi, dostluk, barış vb. değerleri vermek istiyorsak hazır ve soyut kalıplardan değil, yaşamın gerçeklerinden yola çıkmalıyız.

Batı ülkelerinde uzun bir süredir gündemde olan bu sorunlar çocukları daha küçük yaşta okumaya özendirici, onları eleştirel ve çok yönlü düşünmeye yönlendirici çocuk yayınlarına önem verilmesine yol açıyor. Yetmişli yıllarda otoriter eğitim sisteminin kaldırılması, çocuğun ciddiye alınması, önemsenmesi vb. çocuk ve gençlik yayınlarında da bir atılımın yapılmasına yol açıyor.

Toplumumuzda çocuklara, gençlere karşı böylesine bir duyarlılığın daha gelişmemiş olması, ezberciliğe dayanan otoriter bir eğitim sisteminin çarpıklığından, çocuk kitabı olarak gelişigüzel piyasaya sürülen kötü kitaplara, niteliksiz çevirilere, sayıları gün geçtikçe artan ideolojik ve gerici yayınlara değin her alanda etkisini gösteriyor.

Örneğin İtalyan yazar Edmondo de Amicis'in ülkemizde sayısız baskı yapan ve tebliğler dergisi ile okullara önerilerek okul kitaplarından çıkmayan ünlü kitabı "Çocuk Kalbi"nin İtalya ve diğer Avrupa ülkelerinde çoktan unutulmuş olmasına karşın, bizde hâlâ bestseller özelliğini koruması raslantı değildir. Bir okul çevresinde geçen olayların anlatıldığı bu kitapta basit bir iyi-kötü, doğru-yanlış, olumlu-olumsuz çizgisinde anlatılan olaylarda hep okulun kutsallığı ve yüceliği, öğretmenlerin özverliliği dile getirilir, çalışkan ve erdemli çocukların nasıl ödüllendirildiği, kötü ve uyumsuz çocuklarınsa nasıl cezalandırıldığı anlatılır, bu olaylar aracılığıyla okuyucuya vatan sevgisi, bayrak sevgisi, özveri ve kahramanlık duyguları aşılanmaya çalışılır.

Amicis'in kitabı İtalya'da 1886'da yayınlanmış ve kısa sürede satış rekorlarını kırmıştı. Kitap Avrupa ülkelerinde altmışlı yıllara kadar bestseller özelliğini korur. Ancak yetmişli yıllarda eğitim alanında tüm Avrupa ülkelerinde olduğu gibi İtalya'da da yapılan köklü değişiklikler, otoriter eğitim sisteminin yıkılması, öğrenci odaklı bir eğitim anlayışının yerleşmesi "Çocuk Kalbine" eleştirel bir yaklaşımın getirilmesine yol açıyor. Bu yıllarda Amicis üzerine yapılan araştırmalar sonucu, yazarın yetişkinler için yazdığı kitaplarda "Çocuk Kalbi"nde yazdıklarının tersini savunduğu bulguları. Böylece gerçekleri çarpıtarak çocukları kandırmakla, ikiyüzlülükle, egemen güçlerin dümen suyuna gitmekle suçlanır. Çocukları eğitme amacıyla gerçekleri çarpıtma ve sansürleme, Amicis'in yaşadığı dönemin eğitim anlayışının uzantısıydı kuşkusuz. Bu nedenle Amicis'in böylesi sert eleştirilmesinin ne denli doğru olduğu tartışma götürür. Ancak ister çocuk, ister yetişkin için yazsın, iyi bir yazardan tutucu değil, öncü bir görevi üstlenmesini istemek de doğaldır.

Avrupa ülkelerinde yetmişli yıllardan sonra çocukların eleştirel ve çok yönlü düşünme yetmişli yıllardan geliştirici yayınların sayılarının giderek artması, geleneksel değerleri savunulan kitaplara ise kuşkuyla yaklaşılması eğitim alanındaki yenilenme hareketine koşut geliyor. Bizim toplumumuzda böyle bir sürecin yaşanmamış olması, çocuk yayınlarına gereken önemin verilmesini engelliyor.

Çocuk yazını konusunda toplumumuzda şu sırada yaygın olan iki görüşün olduğunu saptayabiliriz: Bunlardan biri çocuk yazını diye bir olguyu bütünüyle yadsıyor, ikincisi "Kitsch"e kaçan, gerçeklerden uzak, kısaca "bol şerbetli" bir çocuk yazını savunuyor. Bir çok tanınmış yazarımıza göre kitaplarda

yetişkin - çocuk ayırımı yapılamaz, çocuk yazını kabul etmek çocuğu küçümsemek demektir. "Çocuk edebiyatının olmaması kanısındayım" diyor Cemal Süreyya bir yazısında. "..Niçin çocuk romanı olsun, çocuk politikası var mı ya da çocuk belediyesi?.. Çocuklar henüz ekmeğe epe diyorsa, ona kalkıp "epe" diye söz etmeyelim ekmekten. O zaman "epe"den ekmeğe geçiş süresi uzar ya da hiç değilse biz uzamasını istiyoruz demektir. Çocuk edebiyatı budur... Çocuğun baştan aşağılanması". Karşıt görüş ise çocuk yazını şöyle savunmakta: "Çocuklara yazma acılarını azaltıyor yazarın, yazar kendini biraz daha rahat hissediyor. Çocukların safiyeti ve günahsızlıklarından gelen bir rahatlık bu. Belki de büyüklerin çekişmelerle dolu dünyasından bir kaçış" "Çocuklar yarının büyüğü değil, bugünün küçüğü olmalıdırlar. Çocuğun saf gerçeği çocukluktan başka nedir?. Çocuğu yarının büyükleri olarak görürsek, kime çocuk diyeceğiz?" - Ya da "Çocuklar için hangi önceliklere yer verdiğim sorusunu şöyle yanıtlayacağım" diyor bir çocuk yazarı. "Sarsılan çocuğu çiçeklere sararak hırpalamadan evine götürmek, çiçekler arasında kol gezen ayırık otlarının farkına varmasını ve çiçeğin yaşaması için kendine düşeni yapmasını hatırlatmak... Çocuklar için yazılan şiir bir beyazlar armonisi"

İlk görüşte çocuk bütünüyle dışlanırken, ikincisinde "saf ve günahsız çocuk" imgesiyle yapay bir görüş dile getiriliyor. İki ayn ucu oluşturan her iki görüşün ortak yanı, çocuğun dünyası ile uzak yakın ilgili olmamaları. Çocuk diye bir varlık olduğuna göre ve çocuğun düşünme, duyma ve algılama biçimi bizimkin den çok değişik olduğuna göre, elbette ki çocuk yazını vardır ve olmalıdır. Bu çocuğu küçümsemek, aptal yerine koymak ya da "şerbetli" sözlerle çocuk yazını edebiyatını yapmak anlamına gelmez. Bu tür bir çocuk yazını düzeysiz ve kötü bir çocuk yazınıdır. Bu görüşü savunmak bence, beyaz dizileri okuyup "edebiyat diye bir şey yoktur" demek kadar tuhaf. Birçok aydınımız da böyle bir görüşün yerleşmiş olmasının temel nedeni, çocuğu pek önemsememelerinden kaynaklanıyor.

Böylesine kısır bir ortamda, yazarlara, yayıncılara ve eğitimcilere büyük bir sorumluluk düşüyor. Bu yazımda çocuklara okumayı öğretme ve özendirme doğrultusunda çeşitli öneriler getirerek, bugün içinde bulunduğumuz ortam ve koşullarda eğitimcilerin, annenin, babanın, öğretmenlerin neler yapabileceğini belirlemeye çalışıyorum. Türkiye'de eğitimcilerin yaşadıkları yöreye göre çok farklı ortamlarda ve koşullarda çalıştıkları bilinen bir gerçek. Ancak önerilerimde, bu yazımın kısıtlı çerçevesi içinde ister istemez ideal olandan yola çıkarak bir genelleme ye gitmem gerekiyor. Bunlardan hangisinin nasıl gerçekleştirilebileceğini bulgulamak okuyucuya kalıyor.

Okumaya Özendirme - Çözüm Önerileri - Anne ve Babalara

Evine kitap girmeyen bir ailenin çocuğundan, okumaya meraklı olmasını beklemek iyimserlik olur kuşkusuz. Bu açıdan "benim çocuğum okumayı sevmiyor" diyen bir annenin ya da babanın öncelikle kendilerini tartmaları gerekir. Kendileri okumaya yeterince zaman ayırabiliyorlar mı? Eve ne tür kitaplar, dergiler, gazeteler giriyor? Okudukları üzerine kendi aralarında konuşup tartışmaya ne denli zaman ayırabiliyorlar? Çocuk görerek ve yaşayarak öğrenir; eğer evde bütün gün televizyon açıksa, anne ve baba kitap okumaya hemen hiç zaman ayıramıyorlarsa, çocuğu okumaya zorlamak yersizdir kuşkusuz.

Okuyan ailelerin çocuklarında da kimi kez okumaya tepkiyle karşılaşıyoruz. Burada çevrenin, arkadaşların olumsuz etkisi olabileceği gibi, kitabın aile arasında iletişimi engelleyen bir duvar oluşturması da olası. Aile bireyleri (walkman dinler gibi) kendi içine çekilip kitap okuyor ve okudukları üzerine birbirleriyle hiç konuşmuyorlarsa, çocuk kitaba doğal bir tepki gösterecektir.

Çocuk okuduklarını yetişkinlerle paylaşmak, anlatmak, konuşmak ister, çünkü kitap çocuk için her şeyden önce bir iletişim aracıdır. Bu açıdan anne ve baba, hem kitap alımında doğru seçimi yapma, hem de çocuğun kitabı severek okumasını sağlamak için çocuk yayınlarına ilgi göstermelidirler. Az önce de belirttiğim gibi yaygın bir görüşe göre, kitaplarda yetişkin-çocuk ayırımı yapılamaz, çünkü iyi bir çocuk kitabı mutlaka yetişkinlere de seslenmektedir. Bu görüşün doğru bir yanı yok değil, çünkü bir çok çocuk klasiğini bugün bizler de severek okuyabiliyoruz. Ancak bunun genelleştirilebileceğini sanmıyorum. Çünkü çocukların severek okuyabilecekleri nitelikli bir kitap, bizle pek bir şey söyleyebilir ya da bizim severek okuduğumuz bir çocuk klasiği çocukları hiç de heyecandırmayabilir. Örn. bugün çok sevdiğim bir yapıtı "Küçük Prens"i çocukken okuduğumda, sıkıldığımı anımsıyorum. İyi bir çocuk kitabını belirleyen temel ölçüt yetişkinlerin de severek okumaları değildir, çünkü çocuğun dünyası, okuma ve alımına biçimleri yetişkinden ayırdır. Öyleyse her şeyden önce çocuğun dünyasına girmek, onu anlamaya, bulgulamaya çalışmak gerekir.

Ünlü çocuk yazarı Astrid Lingren çocukla aramızdaki diyalog kopukluğunun temel nedenini yetişkinlerin bellek yitiminde görüyor. "Bir çok insan basit olanın şaşırtıcıya, şaşırtıcı olanın basite dönüştüğü çocuk dünyası ile kendi dünyaları arasındaki köprüleri yıkmış. Tuhaf şeylere gülündüğü, beklenilmedik durumlara ağlanıldığı çocuk dünyasını artık tanımıyorlar. Çocuklar için yazmak, bütün bunları anımsamak demektir. Çocuklar kitaplarda kendilerini bulmalılar, çocukça gülebilmeliler".

Çocuk kitapları, seçimi genellikle çocuklar değil, yetişkinler yaptıklarından, bir şekilde anneyle babaya seslenmelidirler. Ancak yazarın yetişkin okuyucuyu gözönünde tutması özgürlüğünü kısıtlayıcı bir etken oluşturabilir. Sözelimi bir toplumdaki eğitim sistemi çok tutucuysa, yazar da yetişkin okuyucuyu yadırgatacak bir aşırılık yapmaktan kaçınabilir, dahası kitabın alım gücünü arttırmak için sistemin dümen suyuna gidebilir. Amicis'in kitabı buna çarpıcı bir örnek veriyordu. Aynı sorun yayıncı için de geçerlidir, çünkü sürekli olarak pazarlamayı gözönünde tutar. Bu nedenle bilinçli yetişkin okuyucular, yazardan ve yayıncıdan öncü bir görev üstlenmelerini bekliyorlarsa, onları her şeyden önce kendi seçimleriyle desteklemeli ve çocuk kitabını belirleyen ölçütlerin bilincinde olmalı, seçimini ona göre yapabilmelidir.

Kitap Seçimi

İyi bir çocuk kitabının estetik ve düşünsel düzeyde belli nitelikleri vardır. Bunları saptayabilmek için kitapların gerek dış görünümüne, gerek içeriğine, dil ve biçimine dikkat etmek gerekir:

- Kitabın dış görünümü:

Çocuk yayınlarında kitapların dış görünümünün, kapak resminin, kullanılan renklerin, içindeki resimlerin ve çizimlerin, kağıt kalitesinin, sayfa düzeninin, arka kapaktaki tanıtım yazısının vb. belli bir kaliteyi tutturması neredeyse kaçınılmazdır. Çocuklar dış görünüme önem verdiklerinden, kitabın içeriği ne denli çekici olursa olsun, kötü kağıta basılmışsa, harfleri küçük ve silikse, kapak resmi özensizse, kitap alım gücünü hemen yitirecektir. Bu nedenle çocuk kitaplarını ucuz çıkartmak hiç okunmamasına yol açabilir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın son yıllarda çıkardığı kötü resimlerle donatılmış çocuk kitapları, çocuk kitaplarının nasıl olmaması üzerine bizleri uyarırken, Yapı ve Kredi'nin başlattığı çocuk kitapları dizisi, küçük çocuklar için Mavi Bulut yayınlarının çıkardığı kitaplar olumlu örnekler olarak gösterebilir.

- Kitabın içeriği ve dili

İyi bir çocuk kitabı her şeyden önce çocuğun dünyasına yöneliktir. Çocukların dünyasını, onların düşünceleri, duygularını, sevinçlerini, korkularını, kaygılarını yine onların bakış açısından onların diliyle dile getirebilmelidir. Bu gerçekleşmiyorsa, yazar yetişkinlerin bakış açısından otoriter ve öğretici bir tavırla çocuk okuyucuya yaklaşıyorsa, kitap niteliğini yitirecektir. Çocukların öğrenmeye açık ve meraklı olduklarını ama öğretilmekten hoşlanmadıklarını unutmamamız gerekir. Yazarın üstten bakan öğretici tavrı çocuğu yeterince tanımamasından kaynaklanmaktadır. Yazar çocuğun bakış açısını yakalamışsa, onun sorunlarını dile getirirken basit bir iyi-kötü, doğru-yanlış ayrımı yapmaktan kaçacak, kısaca kalıpcılığa düşmeyecektir. Çocukluk demek mutluluk demektir görüşünün tersine, gelişmekte olan bir varlık olarak çocuğun sorunları, kaygıları, bastırıldığı, bilinçaltının derinliklerine gömdüğü ama dile getiremediği sorunlar belki de yetişkinden de çoktur. Çocuğun dünyasını tanıyan bir yazar, bu sorunları en ince ayrıntılarına değin irdelenecektir. Ünlü Avusturyalı yazar Christine Nöstlinger'in çocukların dünyasını didik didik inceleyen ve bu dünyadan uzak olan yetişkinleri eleştiren yapıtları örnek gösterilebilir. Çocuklarla yetişkinler arasındaki diyalog kopukluğu, otoriter ve baskıcı eğitim ve sonuçları, çocuğun kişiliğinin gelişmesinde karşılaştığı iç ve dış engeller vb. sorunların gerçekçi bir biçimde (Örn. "Else Evden Kaçtı" ya da "Lollipop") ya da fantastik bir yaklaşımla ("Kim Takar Salatalık Kralını" ya da "Konrad Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk") işlendiği bu kitapların amacı sorunların altından kendi kendine kalkan, kendine güvenen, özgür düşünen bağımsız insanlar yetiştirmektir.

Okumayı Özendirmede Öğretmenlere Öneriler

Okuma kültürü gelişmemiş ailelerde yetişen çocukların tek şansı okuldur. Bu bakımdan okumayı özendirmede en büyük görevin öğretmenlere düştüğü söylenebilir. Ancak öğretmenlerin bu konuda anne ve babalar gibi özgür ve bağımsız olmadıkları bilinen bir gerçek. Müfredat programı, zaman baskısı vb. sorunlar onları ister istemez sınırlandırmakta. Gene de okumayı seven bir öğretmen ne yapıp yapıp bu sevgiyi öğrencilerine aşılama çalışacaktır. Önemli olan bunu keyfi ya da raslantı olarak değil, bilinçli yapabilmesi, okumayı özendirmede nasıl bir yol izleyeceğinin, nasıl bir yöntem kullanacağını bilincinde olmasıdır.

Öğretmenin bilinçli yaklaşımı okuma kültürünün hiç olmadığı bir ortamda yetişen bir çocuğa bile seslenmesini sağlayacaktır.

Atılması gereken ilk adım gene kitap seçiminde odaklaşıyor. Öğretmenin koşullara ve duruma göre ders içinde işleyebileceği ya da ders dışında önerebileceği kitaplar ne tür kitaplar olmalı? Seçimi neye göre yapacak? Kuşkusuz yukarıda anne ve babalara öneriler bölümünde kitap seçimi üzerine söylenenler burada da geçerli. Öğretmen otoriter ve ezberci eğitime karşı çok yönlü ve eleştirel düşünmeyi geliştirmeyi temel alan çağdaş eğitim anlayışını özümsemişse yalnız doğru seçimi yapmakla kalmayacak, aynı zamanda müfredat programlarında yer alan bir çok okuma parçasına da

eleştirel bir yaklaşım getirebilecektir. Müfredat programındaki parçaları işlerken alışageldiği gibi bu parçalarda yazarın iletisi nedir gibi bir soruya bağlı kalmayacak, öğrencileri yadırgatan, onlara saçma, yapay gelen öğretici ve klasik sorunları da tartışmaya açacaktır.

Öğretmenin bulunduğu ortam ve koşullara göre yapabileceklerini kısaca şöyle toparlayabiliriz:

- Kitaplık Kullanımı:

Bilinçli bir öğretmenin okul kitaplığını eleştirel bir açıdan gözden geçirmesi, hangi kitapların hangi yaştaki çocuklara ne açıdan uygun olduğunu belirlemesi, hangi kitaplardan derste yararlanılabileceğini, hangilerinin ders dışında önerilebileceğini saptaması, okulun maddi olanakları yeterliyse, çocuk yayınlarını izleyip yeni kitaplar önermesi gerekir.

Varsayalım ki okul yönetimi kitaplıkla hiç ilgilenmiyor, kitaplıktaki çocuk yayınları da yok denecek derecede az ya da çocuklara önerilemeyecek derecede düzeysiz. Bu durumda öğretmen, koşullara göre okul dışındaki kitaplıklardan yararlanabileceği gibi, çocuklar arasında kitap alışverişini sağlayabilmek için sınıf kitaplığı oluşturma yoluna gidebilir. Sözelimi elli kişilik bir sınıfta her çocuk bir kitapla sınıf kitaplığına katkıda bulursa, hiçbir bürokrasi engeli olmadan çocukların özgürce kullanabilecekleri yepyeni bir kitaplık oluşacaktır. Okullardaki kitaplık kolu çalışmalarının verimli bir okuma ortamı yaratılarak etkin kılınması öğretmene bağlıdır.

Kitap alımında öğretmenin öğrencilere yol göstermesi, onlara somut öneriler getirmesi gerekir. On yaşın üstündeki çocukların belli önbilgiler aracılığıyla kitap seçmelerini sağlamak için, nelere dikkat etmeleri gerektiğini, - sözelimi kitabın adı, kapağı, içindeki resimler, varsa içindeki ön ya da sonsöz vb. - somut örneklerle derste göstermelidir. Bu bağlamda özen gösterilmesi gereken önemli bir nokta, öğretmenin yönlendirmesinde kesinlikle buyurganlıktan kaçınması ve çocuklarla sürekli diyalog içinde olmasıdır. Aksi halde tam bir ters tepmeye, yani çocuğun kitaba hiç ilgi göstermemesine yol açabilir.

Sınıf içinden seçilen bir grup öğrenci kitaplık kolunu oluşturabilir. Böylece kitapların temiz okunması, buruşturulmaması, yırtılmaması, yitirmemesi için çocuklar arasında bir denetim mekanizması kurulup, kötü kullanılan ya da yitirilen her kitabın yerine yenisinin alınması temel ilke olarak benimsenebilir. Kitaplık kolunda çalışan öğrencilerin iki ya da üç ayda bir değiştirilmesi, çok sayıda öğrencinin kitaplıkta etkin olarak çalışmasını ve sorumluluk taşımalarını sağlayacaktır. Kitapların fişlenmesi, kaplanması, ödünç verilenlerin sürekli denetim altında tutularak yitilmesinin engellenmesi vb. etkinlikler kitaplık kolunun görevleridir .

Öğretmen öğrencinin kitaplıktan nasıl yararlanılabileceğini, sınıf kitaplığıysa kitaplığın işler kılınabilmesi için nasıl denetlenebileceğini göstermelidir. Kendisi sürekli ilgi göstermezse, kitaplık kolaylıkla işleyemez duruma gelebilir.

Okul ya da sınıf kitaplığı kurmada çeşitli organizasyonlar ve kuruluşlar destek olabilir. Örn. çocuk kitapları çıkartan bankalara başvurulup kitap yardımı istenebilir ya da okul aile birliği katkıda bulunabilir vb. Bu konuda öğretmenin girişimciliğinin büyük yararı olacaktır.

On bir yaşın üstündeki çocuklarla sınıf ya da okul kitaplığındaki kitapları tanıtıcı yazılar hazırlanabilir. Dahası çocuk yazarlarıyla röportajların, kitap tanıtıcı yazıların, karikatür, fotoğraf, resim vb. görsel malzemenin yer aldığı bir kitap dergisi çıkartılabilir. Okulların çoğunda büyük para yatırımlarıyla yayınlanan okul yıllıklarının yerine böyle bir derginin çıkartılması daha yararlı ve özendirici olabilir.

- Okumaya Özendirme:

Okumaya özendirilmede ilk adım okuma ve anlama, anladıklarını dile getirme, okumadan keyif alabilme yetilerinin geliştirilmesidir. Bu bağlamda yapılabilecek olanları kısaca şöyle toparlayabiliriz:

- Ders içinde kitap okumaya yer verilmesi ve okunanların üzerinde konuşulup tartışılması, çocukların okuduklarını kendi yaşam deneyimleriyle karşılaştırarak değerlendirmeleri. Özellikle onbir yaşın üstündekilerin daha bilinçli ve eleştirel okumaları beklenebilir.

- Öğretmenin çocukların yaşlarına, geldikleri sosyal kesime vb. uygun olan bir kitapla işe başlaması. Kitabı çocukların ilgisini çekecek bir dille kısaca tanıttıktan sonra en heyecanlı yerinden bir parçayı okuyup, devamını çocukların evde okumalarını sağlaması.

- Öğretmenin çocukların evde bol bol okumalarını sağlayabilmek için onlara yardımcı olması, aşırı ev ödevi vb. vermemesi. -Sınıfta okuma gruplarının oluşturulması, her grubun bir kitabı okuyup sınıfta tanıtması.

- Her kitap için bir okuma panosunun oluşturulması. Panolara sorumlu grupların kitabı betimleyen, tanıtan çizgi, resim, karikatür vb. malzemeyi hazırlayıp asmaları.

- Her öğrencinin okuduğu kitapla ilgili ilk izlenimlerini, düşüncelerini ve çağrışımlarını vb. kimseye hesap vermeden dilediği gibi not edebileceği bir okuma defterinin ya da okuma günlüğünün olması, bu günlüğü dersin gidişine göre yararlanabileceği bir malzeme kitabı olarak kullanması.

- Yüksek sesle iyi okuma yarışmalarının düzenlenmesi. Kitaplardan kesitlerin okunup güzel okuma açısından değerlendirilmesi.
- Kitabı resimleme, çizgi romana dönüştürme, kapak resmi hazırlama vb. yaratıcılığı geliştirici çalışmalara ders içinde yer verilmesi.
- Öğrencilerle kitap tanıtıcı çalışmaların yaptırılması, kitabın özünün, iletisinin vb. çıkartılarak yorumlanması. Okuma ve anlama, anladıklarını sözlü ve yazılı olarak dile getirme yetilerinin geliştirilmesi.
- Çocukların okuma yoluyla kendilerine yabancı olan dünyaları tanımaları sağlanması.
- Okullarda yapılan proje haftası kapsamında, örn. "Bir kitap nasıl oluşuyor" araştırması çerçevesi içinde toplu olarak bir yayınevine gidilmesi, kitabın yazarından ya da çevirmeninden dizgisine değin kitaba emeği geçen değişik kimselerle röportaj yapılması ve bir kitabın nasıl oluştuğunun çocuklara somut olarak gösterilmesi.
- Olanaklar uygunsa derste işlenen kitabın yazarının ya da çevirmenin okula çağırılması.
- Öğrencilerin sık sık kitap fuarlarına, sergilerine, imza günlerine vb. götürülmeleri vb.
- Yazarlarla öğrenciler arasında iletişimi sağlayabilmek için, çocukların okudukları kitabın yazarına kitap üzerine duygularını, düşüncelerini dile getiren okuyucu mektupları yazmaya özendirilmeleri.

Öğretmenin bu tür çalışmalarda gözönünde bulundurması gereken en önemli nokta, okumadan keyif almanın bir sonuç değil, çıkış noktası olduğudur. Öğretmen genellikle sınıfta iki karşıt grupta karşı karşıyadır. Okumayanlar, okuyanlar. Çözümlemesi gereken en güç sorun genellikle sınıfın çoğunluğunu oluşturan okumayanların bir şekilde meraklarını, ilgilerini uyandırıp oku maya özendirmeleridir. Ancak öğretmen okuyanlar kesiminde de sorunlarla karşılaşabilir. Okuyanlar genellikle okul için okuma ve özel okuma ayırımını yapıp, okul için okumayı sıkıcı, özel okumayı ise heyecanlı ve eğlenceli olarak değerlendirirler. Okul-yaşam ikileminin kaldırılması, okumanın yaşamın doğal bir parçasına dönüştürülmesi öğretmenin elindedir. Ancak bunun için hem çocukların ilgisini çekecek kitaplar önermesi, hem de bu kitaplarla ilgili yapıcı bir çalışma ve tartışma ortamı yaratması gerekir.

Çocukların çoğunluğu, özellikle okumayanlar kesiminden olanlar kitle iletişim araçlarının etkisi altındadırlar. Bu bağlamda TV'nin önemli bir engel oluşturduğu tartışma götürmez. Ancak öğretmenin TV'ye karşı tavır alması büyük olasılıkla çocukları etkilemeyecektir. Buna karşılık kolaylıkla başvurulabilecek yol TV'den kaynak olarak yararlanmaktır. Örneğin gerilimli bir serüven kitabıyla bir dizi film arasındaki ortak ve ayrılan noktaların belirlenmesi, izleme ve okuma olgusunun örneklerle karşılaştırılması vb. çalışmalar verimli biçimde geliştirilebilirse, okumayanları da yönlendirebilir. Yalnız TV değil, tiyatro, film, radyo oyunu, çizgi roman vb. iletişim araçları da öğretmenin derslerinde yararlanabileceği zengin bir malzeme sunmaktadır.

Kuşkusuz öğretmenin bu tür etkinlikleri gerçekleştirebilmesi, belli bir önhazırlığı ve kültürel birikimi koşulluyor. Bu bağlam da hem çocuk yayıncılığındaki gelişmeleri sürekli izlemesi, ki tap tanıtım dergilerini okuyup incelemesi, önemli saydığı yazıları, röportajları vb. dosyalayarak kendisi için her zaman yararlanabileceği bir arşiv oluşturması, hem de çocukları iyi tanıması, her öğrencinin kişiliğine, yetiştiği ortama ve ilgi alanına göre kitap önerilerinde bulunması vb. gerekiyor.